

НАПОМЕНЕ ПРИРЕЂИВАЧА

Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1938. годину чине девету књигу едиције Извори за историју међународних односа 1930–1940. и обухватају месечне извештаје од јануара до децембра 1938. У коначне кумулативне извештаје укључени су извештаји о спољној, унутрашњој и економској политици из 16 земаља: Албаније, Аустрије, Белгије, Бугарске, Велике Британије, Грчке, Египта, Италије, Мађарске, Немачке, Пољске, Румуније, Турске, Француске, Чехословачке и Шпаније. Укупно је обухваћено 162 извештаја, који су састављени на основу текстова извештаја посланика, дописника Централног пресбиороа и генералних конзула, што је утврђено на основу упоређивања политичких извештаја, који се налазе у другим фондовима Архива Југославије. Поједини извештаји донети су у целини, док су неки скраћивани и на тај начин прилагођени кумулативним месечним извештајима.

Током 1938. године промена посланика Краљевине Југославије било је у Белгији, Мађарској, Пољској и Шпанији. Политичке извештаје и даље су достављали из: Анкаре – Бранко Аџемовић, Атине – Миодраг Лазаревић, Берлина – Александар Цинцар-Марковић, Букурешта – Јован Дучић, Каира – Владислав Марковић, Лондона – Драгомир Касидолац, Прага – Василије Протић, Рима – Бошко Христић, Париза – Божидар Пурић, Софије – Момчило Јуришић Штурм, Тиране – Радоје Јанковић, Брисела – Павле Каровић и Бранко Лазаревић, Будимпеште – Александар Вукчевић, потом Светозар Рашић, Варшаве – Славко Којић и Александар Вукчевић и Мадрида – Јосип Мацан који је вршио дужност отправника послова. Краљевина Југославија успоставила је дипломатске односе са Финском Републиком, пошто је Милорад Стражњицки, посланик КЈ у Шведској – Стокхолм, у јуну 1938. акредитован и у Финској. Извештаји делегата Краљевине Југославије при Друштву народа др Ивана Субботића, нису заступљени, али се одлуке Савета, Скупштине и комисија Друштва народа могу пратити по извештајима из других земаља. Такође, нису заступљени посебни извештаји из Сједињених Америчких Држава и балтичких земаља.

У деветој књизи *Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1938. годину*, налази се само један (у јануару 1938) политички извештај Бранка Лазаревића, посланика КЈ у Аустрији – Беч. После аншлуса Аустрије, Посланство КЈ у Бечу укинато је указом од 21. марта 1938. Истог дана донет је указ о отварању Генералног конзулата КЈ у Бечу, а посланик Лазаревић је 12. маја 1938. предао дужност Милану Константиновићу, генералном конзулу Краљевског генералног конзулата у Бечу, који „... ће извршити ликвидацију краљевског посланства у Бечу и пренети целокупну архиву, као и остале инвентаре на Краљевски генерални конзулат у Бечу“. У оквиру кумулативних извештаја за јуни 1938. налазе се извештаји из Аргентине и Финске, који су у ствари информација (обавештење) Шестог политичког одсека Министарства иностраних послова, а не политички извештај посланика.

Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1938. годину су веома аналитични у описима догађаја. То је и разумљиво јер су се догађаји у Европи током 1938. године смењивали један за другим, а њихова испреплетеност и опис дају комплетну слику међународних односа те године у Европи. Извештаји прате ставове европских влада, земаља чланица Мале антанте и Балканског споразума, владине и опозиционе штампе о важним политичким догађајима 1938. године: састанак канцелара Хитлера са аустријским канцеларом Шушнигом 12. фебруара у Берхтесгадену и аншлус Аустрије, затим кризу у Судетској области и Минхенски састанак 29–30. септембра, којим је решено судетско питање. Међудржавни споразуми закључени током 1938. (енглеско-италијански *Ускршњи споразум* од 16. априла 1938, као и Солунски споразум између Бугарске и Балканског савеза (о уздржавању од прибегавања силе), од 31. јула 1938, такође су коментарисале све европске владе и страна штампа, свака из свог угла. Са великом пажњом праћена су заседања и одлуке Сталног савета Мале антанте у Синаји (мај) и на Бледу (август), дипломатски и оружани сукоби у Шпанији, проблем Палестине и друга питања.

Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1938. годину пружају мноштво информација и података драгоцених за сагледавање токова европске историје.

За рад на научном апарату за девету књигу едиције, приређивач се држао основних методолошких начела о издавању архивске грађе у циљу очувања њене целовитости и аутентичности. Структуру *Извештаја Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1938. годину* чине: Предговор др Мире Радојевић, Напомене приређивача Јелене Ђуришић, основни текст архивске грађе (који је у низу хронолошки) са напоменама, индекси личних имена и географских назива, попис коришћених архивских фондова и збирки, попис литературе, интернет издања и садржај. Приликом приређивања и рада на научном апарату за девету књигу едиције, коришће-

ни су осим архивске грађе фондова и збирки Архива Југославије, литература, дигитализовано издање дневног листа *Политика* за 1938. годину и интернет издања. Приказ међународних политичких догађаја, коментари стране штампе, објашњења одређених појмова и израза, биографије посланика Краљевине Југославије, председника влада, министара иностраних послова и личности чија се имена први пут јављају у основном тексту и други истраживачки резултати приређивача сажети су у 262 напомене. Језик и писмо архивске грађе нису мењани. Лекторске интервенције су биле минималне (одвојено или спојено писање речи, употреба малих и великих слова у појединим случајевима), да би се сачувао стил писања и језик времена у коме су извештаји настали. Нечитак или изостављен текст обележен је угластим заградама приређивача.

Зборник докумената *Извештаји МИП-а Краљевине Југославије за 1938. годину*, као и претходних осам књига едиције, читаоци могу читати редом, по месецима, или, у зависности од интересовања, по земљама, како би добили свеобухватну слику одређене државе током целе 1938. године.

Београд, децембар 2014.

Јелена Ђуришић